

Struktura fiskální stabilizace v tranzitivních ekonomikách v podmínkách programů MMF

Aleš BULÍŘ – Mezinárodní měnový fond Washington, D.C.; Česká národní banka Praha (abulir@imf.org)

Tato práce zkoumá vývoj fiskálních veličin ve 112 zemích v 90. letech minulého století, a to jak v těch zemích, které měly v tomto období alespoň jeden program Mezinárodního měnového fondu (MMF), tak v těch, které tyto programy nepoužily. Snažíme se odpovědět na následující otázky: Existovaly rozdíly ve struktuře fiskální stabilizace mezi zeměmi s programy MMF a zeměmi bez těchto programů? Hrály strukturální podmínky programů MMF nějakou úlohu ve struktuře stabilizace? A konečně, lišily se tranzitivní ekonomiky od ostatních studovaných ekonomik?

MMF se tradičně soustřeďuje na odstranění nebo zmírnění krátkodobé vnější nerovnováhy členských zemí; k tomuto cíli jsou také zaměřeny střednědobé makroekonomické programy MMF, které často zahrnují i vybrané strukturální (nabídkově orientované) reformy důležité pro vnější stabilitu. Jádrem většiny programů MMF ovšem zůstává fiskální stabilizace: na jedné straně deficity běžného účtu platební bilance bývají často způsobeny přehnaně expanzivní fiskální politikou, na druhé straně schodek kapitálového účtu platební bilance si může vynutit dodatečnou fiskální restrikcí s cílem zastavit odliv kapitálu. V literatuře je dostatečně popsán krátkodobý dopad fiskální restrikce na agregátní poptávku, jen málo bylo ovšem napsáno o dlouhodobých fiskálních efektech programů MMF.

Cílem programu MMF je překonat krizi – prostřednictvím přizpůsobení agregátní poptávky – bez zbytečných nákladů, ale současně s cílem vytvořit stabilní systém, který by mohl zabránit opakování krize v blízké budoucnosti. Jinými slovy: země, které čelí vnější nerovnováze s pomocí MMF, by se měly stabilizovat s nižšími krátkodobými náklady, takže například fiskální a monetární restrikcce by za jinak neměněných podmínek měla být měkčí než v zemi, která se stabilizuje bez programu MMF (autonomně). Současně, díky strukturálním změnám, by dosažené výsledky fiskální stability měly být udržitelné déle, než je tomu v případě stabilizace autonomní. Testovaná hypotéza zní: Přetrvá fiskální stabilizace v zemích s programy MMF – a případně s programy obsahujícími strukturální podmínky – déle než v zemích bez programu MMF?

Empirické testování této hypotézy není triviální. Především je nutné rekonstruovat podmínky, kterým by země s programem MMF čelila, pokud by se rozhodla o programu MMF nepožádat (*counterfactual*). Je totiž velice pravděpodobné, že volba nástrojů hospodářské politiky se liší v závislosti na tom, zda se MMF na stabilizaci podílí, a tak sníží náklady stabilizace, či nikoli. Empirickým nástrojem pro sestavení této podmíněné simulace je *General Evaluation Estimator* (Goldstein – Montiel, 1988). Pro testování dlouhodobých vlivů jsme porovnávali fiskální vývoj v období před programem MMF a jeden až tři roky po jeho skončení; v zemích bez programu jsme použili data z období, které odpovídá mediánovým hodnotám trvání programů MMF v zemích s programem. Odhadovaný model navíc obsahuje množství kontrolních proměnných.

Naše výsledky lze shrnout následovně. V 90. letech většina zemí – s programy MMF i bez nich – velmi výrazně snížila schodky centrálních rozpočtů. Struktura fiskální stabilizace v zemích s programy MMF se ovšem výrazně lišila od vývoje v ze-

mích bez programů a výrazné odlišnosti existovaly také mezi jednotlivými zeměmi s programy MMF, především v závislosti na tom, zda tyto programy obsahovaly strukturální podmínky, či nikoli. V zemích bez programu se příjmy státního rozpočtu v průměru poněkud zvýšily a výdaje klesly výrazným způsobem. Naproti tomu, v souboru zemí s programem MMF poklesly jak průměrné příjmy, tak i výdaje. Ovšem v zemích, kde programy MMF obsahovaly strukturální podmínky, proběhla fiskální stabilizace za cenu prudkého poklesu výdajů při souběžném, byť nevýrazném poklesu rozpočtových příjmů. Transitivní ekonomiky – poněkud překvapivě – nevybočily z průměru zemí s programy MMF ani z průměru zemí s programy obsahujícími strukturální podmínky.

LITERATURA

GOLDSTEIN, M. – MONTIEL, P. J. (1986): Evaluating Fund Stabilization Programs with Multicountry Data: Some Methodological Pitfalls. *IMF Staff Papers*, vol. 33, June 1986, pp. 304–44.

SUMMARY

JEL Classification: F33, H3

Keywords: IMF-supported programs – conditionality – fiscal policy – general evaluation estimator

The Composition of Fiscal Adjustment and IMF-Supported Programs in Transition Economies

Aleš BULÍŘ – International Monetary Fund; Czech National Bank (abulir@imf.org)

The paper investigates fiscal developments during the 1990s in 112 countries and tests whether the speed and composition of fiscal adjustment in transition economies differed from those in select countries with and without IMF-supported programs. While the overall fiscal balance improved in most of the examined countries, including the transition ones, the degree of the improvements differed. In non-program countries, revenue increased modestly and expenditure declined sharply, while in program countries both revenue and expenditure declined. However, in countries with programs that included structural conditions, the adjustment was effected primarily through sharp expenditure compression. In the end, fiscal developments in transition countries were not statistically different from those in other countries with IMF-supported programs.